Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
P. CRUZ VILLALÓN
представено на 11 юни 2015 година [1]

Дело C-572/13

Hewlett-Packard Belgium SPRL
и
Epson Europe BV
срещу
Reprobel SCRL
(Преюдициално запитване,

отправено от Cour d'appel de Bruxelles (Белгия)

„Сближаване на законодателствата — Интелектуална собственост — Авторско право и сродни права — Директива 2001/29/ЕО — Изключително право на възпроизвеждане — Изключения и ограничения — Член 5, параграф 2, букви а) и б) — Изключение за репрографски цели — Изключение за копиране за лично ползване — Понятие за справедливо обезщетение — Събиране на възнаграждение върху многофункционалните принтери на основание на справедливото обезщетение — Кумулиране на фиксирано и пропорционално възнаграждение — Начин на изчисляване — Лица, на които се дължи справедливото обезщетение — Автори и издатели“

1. В настоящото дело Съдът отново е сезиран с преюдициално запитване относно тълкуването на Директива 2001/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2001 година относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество [2] и по-точно на член 5, параграф 2, букви а) и б) от нея, които предвиждат възможността държавите членки да установят в националното си право изключения от изключителното авторско право на възпроизвеждане, а именно съответно изключението за репрографски цели и изключението за копиране за лично ползване.

2. Предприятията — жалбоподатели в главното производство, в качеството си на вносители и/или производители на многофункционални принтери, оспорват основно размера на сумите, поискани им като справедливо обезщетение, дължимо на основание на изключението за репрографски цели, предвидено в член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29, като по този начин дават на Съда възможност да разгледа разпоредби, които по-рядко е имал случай да тълкува в сравнение с тези на член 5, параграф 2, буква б) от същата директива.

1 — Език на оригиналния текст: френски.

2 — ОВ L 167, стр. 10; Специално издание на български език, 2007 г., глава 17, том 1, стр. 230.

I – **Правна уредба**

A – *Правото на Съюза*

3. Член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29 предвижда:

„2. Държавите членки могат да предвидят изключения или ограничения от правото на възпроизвеждане, предвидено в член 2, в следните случаи:

а) по отношение на възпроизвеждане върху хартия или друг подобен носител, извършено чрез каквато и да е фотографска техника или някакъв друг процес, който има подобни резултати с изключение на нотни листове, при условие че притежателите на права получават справедливо обезщетение;

б) по отношение на възпроизвеждане върху какъвто и да е носител, извършвано от физическо лице за лично ползване и за цели, които нямат пряко или косвено търговски характер, при условие че притежателите на права получават справедливо обезщетение, което отчита прилагането или неприлагането на технически мерки, посочени в член 6 по отношение на съответните произведения или обект“.

4. Основните съображения и другите разпоредби от Директива 2001/29, които евентуално могат да са релевантни за разрешаване на спора в главното производство, ще бъдат цитирани при нужда в хода на изложението по-долу. Необходимо е обаче да се цитира съображение 37 от тази директива, което гласи:

„Съществуващите национални режими в областта на репрографията не създават големи препятствия за вътрешния пазар. На държавите членки трябва да се разреши да предвидят изключение или ограничение по отношение на репрографията“.

Б – *Белгийското право*

5. Член 1, параграф 1 от Закона от 30 юни 1994 г. за авторското право и сродните му права[3] гласи:

„Авторът на литературно или художествено произведение има изключително право пряко или непряко, временно или постоянно, изцяло или отчасти, да възпроизвежда това произведение или да разреши неговото възпроизвеждане по какъвто и да е начин или под каквато и да е форма.

[…]“.

6. Член 22, параграф 1 от ЗАП, в редакцията му в сила към датата на постановяване на акта за преюдициално запитване[4], предвижда:

„Когато произведението е правомерно разгласено, авторът не може да забранява:

[…]

3 — *Moniteur belge* от 27 юли 1994 г., стр. 19297; наричан по-нататък „ЗАП“.

4 — Следва да се отбележи, че тези разпоредби са изменени със Закона от 31 декември 2012 г. относно различни разпоредби, по-специално в съдебната област, *Moniteur belge* от 31 декември 2012 г., стр. 88936, влязъл в сила на 1 декември 2013 г., след сезирането на Съда.

4° частичното или цялостно възпроизвеждане на статии или произведения на пластичните изкуства, или на кратки фрагменти от други произведения, инкорпорирани върху графичен или аналогов носител, когато възпроизвеждането се прави за строго лично ползване и не вреди на нормалното използване на произведението

4°bis частичното или цялостно възпроизвеждане на статии или произведения на пластичните изкуства, или на кратки фрагменти от други произведения, инкорпорирани върху графичен или аналогов носител, когато възпроизвеждането се прави за онагледяване на учебния процес или за научни изследвания в допустима с оглед на преследваната нетърговска цел степен и не вреди на нормалното използване на произведението […];

[…]

5° възпроизвеждането на звукови и аудиовизуални произведения, извършвано и запазено за семейния кръг“.

7. Членове 59— 61 от ЗАП предвиждат:

„Член 59

Авторите и издателите на произведения, инкорпорирани върху графичен или аналогов носител, имат право на възнаграждение във връзка с тяхното възпроизвеждане, включително при условията, определени в член 22, параграф 1, точки 4 и 4bis и в член 22bis, параграф 1, точки 1 и 2.

Възнаграждението се плаща от производителя, вносителя или приобретателя в Общността на апарати, позволяващи възпроизвеждането на закриляни произведения при пускането на тези апарати в обращение на територията на страната.

Член 60

Физическите и юридическите лица, които възпроизвеждат произведения, или евентуално, като в този случай първите се освобождават, лицата, които възмездно или безвъзмездно предоставят апарат за възпроизвеждане на разположение на други лица, дължат и пропорционално възнаграждение, определено в зависимост от броя на възпроизведените екземпляри.

Член 61

Кралят определя възнагражденията по членове 59 и 60 с указ след обсъждане в Министерския съвет. Посоченото в член 60 възнаграждение може да бъде адаптирано в зависимост от съответните сектори.

Той определя условията и реда за събиране, разпределяне и контрол на тези възнаграждения, както и в кой момент са дължими.

При спазване на международните договори предвидените в членове 59 и 60 възнаграждения се разпределят поравно между авторите и издателите.

Съгласно условията и реда, които определи, Кралят възлага на дружество — представител на всички дружества за управление на правата, да осигури събирането и разпределянето на възнаграждението“.

8. Размерите на фиксираното и на пропорционалното възнаграждение са определени в членове 2, 4, 8 и 9 от Кралския указ от 30 октомври 1997 г. за възнагражденията на авторите и издателите за копиране за лично ползване или за обучение на произведения, инкорпорирани върху графичен или аналогов носител [5]. Тези членове предвиждат [6]:

„Член 2

1. Размерът на фиксираното възнаграждение, приложимо за копирните апарати, е:

1° [5,01] EUR за копирен апарат с капацитет под 6 копия в минута;

2° [18,39] EUR за копирен апарат с капацитет между 6 и 9 копия в минута;

3° [60,19] EUR за копирен апарат с капацитет между 10 и 19 копия в минута;

4° [195,60] EUR за копирен апарат с капацитет между 20 и 39 копия в минута;

5° [324,33] EUR за копирен апарат с капацитет между 40 и 59 копия в минута;

6° [810,33] EUR за копирен апарат с капацитет между 60 и 89 копия в минута;

7° [1 838,98] EUR за копирен апарат с капацитет над 89 копия в минута.

За определяне на размера на фиксираното възнаграждение се взема предвид скоростта на печат в черно-бяло, в това число за апаратите с цветен печат.

2. Размерът на фиксираното възнаграждение, приложимо за размножителните машини и печатарските офсет машини за канцеларски нужди, е:

1° [324,33] EUR за размножителна машина;

2° [810,33] EUR за печатарска офсет машина за канцеларски нужди.

[…]

Член 4

За апаратите, които поддържат няколко от функциите, съответстващи на функциите на апаратите, посочени в членове 2 и 3, размерът на фиксираното възнаграждение е най-високата измежду сумите, предвидени в членове 2 и 3, които могат да се прилагат за съответния интегриран апарат.

[…]

5 — *Moniteur belge* от 7 ноември 1997, стр. 29874; наричан по-нататък „Кралски указ от 30 октомври 1997 г.“.

6 — Стойностите са цитирани съгласно становището на генерална дирекция „Регулиране“ и на Организацията на пазара от 4 ноември 2012 г. относно автоматичната индексация на размерите на възнаграждението, посочени в Кралския указ от 30 октомври 1997 г., *Moniteur belge* от 4 ноември 1997, стр. 83560.

Член 8

При липса на определеното в членове 10—12 съдействие от задълженото лице, пропорционалното възнаграждение се определя в размер на:

1° [0,0334] EUR на копие от закриляно произведение;

2° [0,0251] EUR за копие от закриляно произведение, възпроизведено с помощта на апарати, използвани от учебно заведение или библиотека.

Сумите по първа алинея се удвояват при цветно възпроизвеждане на закриляни цветни произведения.

Член 9

При оказано съдействие от задълженото лице за събирането на пропорционалното възнаграждение от организацията за колективно управление на авторските права, размерът на това възнаграждение се определя на:

1° [0,0201] EUR за копие от закриляно произведение;

2° [0,0151] EUR за копие от закриляно произведение, възпроизведено с помощта на апарати, използвани от учебно заведение или библиотека.

Сумите по първа алинея се удвояват при цветно възпроизвеждане на закриляни цветни произведения“.

9. Посоченото в членове 8 и 9 съдействие е определено в членове 10—12 от Кралския указ от 30 октомври 1997 г. Член 10 гласи:

„Задълженото лице е оказало съдействие при събирането на пропорционалното възнаграждение, когато:

1° е подало декларацията си за отчетния период пред организацията за колективно управление на авторските права в съответствие с разпоредбите на раздел 3;

2° предварително е изплатило на организацията за колективно управление на авторските права към момента на подаване на декларацията пред нея пропорционалното възнаграждение, съответстващо на декларирания брой копия от закриляни произведения, умножени по съответната ставка, посочена в член 9, и

3° а) или по общо съгласие с организацията за колективно управление на авторските права, преди изтичането на срок от 200 работни дни от датата, на която е получена декларацията от тази организация за колективно управление на авторските права, е оценило изготвените през отчетния период брой копия от закриляни произведения;

б) или е предоставило необходимата информация за изготвянето на становището по член 14, при условие че организацията за колективно управление на авторските права е поискала становище в съответствие с този член“.

10. Член 14 от Кралския указ от 30 октомври 1997 г. предвижда:

„1. При липса на преценка по общо съгласие между задълженото лице и организацията за колективно управление на авторските права относно изготвените през отчетния период брой копия от закриляни произведения, организацията може да поиска становище относно преценката за изготвените през този период брой копия от закриляни произведения.

Организацията за колективно управление на авторските права уведомява задълженото лице за искането за становище в срок от 220 работни дни, считано от датата, на която е получила декларацията му.Становището се издава от един или няколко експерти, назначени:

1° по общо съгласие между задълженото лице и организацията за колективно управление на авторските права;

2° или от организацията за колективно управление на авторските права.

В приложение на трета алинея, точка 2 организацията за колективно управление на авторските права може да назначава само експерт или експерти, одобрени от министъра.

Становището се издава в срок, който не може да надвишава три месеца, считано от получаването на искането за становище от назначения експерт или експерти.

2. Когато експертът или експертите се назначават по общо съгласие от задълженото лице и организацията за колективно управление на авторските права, разноските за експертиза се разпределят по общо съгласие между страните.Когато експертът или експертите се назначават единствено от организацията за колективно управление на авторските права в съответствие с параграф 1, трета алинея, точка 2, тя може да поиска възстановяване на разноските за експертиза от задълженото лице, при условие че са изпълнени всички посочени по-долу условия:

1° — задълженото лице не е предоставило предварително на организацията за колективно управление на авторските права исканата от нея информация в съответствие с член 22 или;

— след искане за предоставяне на информация по член 22 задълженото лице ѝ е предоставило очевидно неточна или непълна информация;

2° в посоченото в член 22 искане за предоставяне на информация организацията за колективно управление на авторските права ясно е уведомила задълженото лице, че в случаите по точка 1 би могла да поиска възстановяване на разноските за поискана от нея независима експертиза;

3° разноските за експертиза са обективно обосновани;

4° разноските за експертиза са умерени с оглед на броя копия на закриляни произведения, които организацията за управление разумно е могла да предположи.

[…]“.

II – **Обстоятелства в основата на спора в главното производство**

11. Дружеството Hewlett-Packard Belgium[7] внася в Белгия репрографски апарати за професионално и домашно ползване, и по-специално „многофункционални апарати“, чиято основна функция е отпечатване на документи със скорост, различаваща се в зависимост от качеството на печат, и които освен това могат да сканират и копират документи, както и да получават и изпращат факс. Тези многофункционални принтери, които са в основата на спора в главното производство, обикновено се продават на цена, която не надвишава 100 EUR.

12. Reprobel SPRL[8] е организацията за колективно управление на авторските права, на която е възложено събирането и разпределянето на сумите, съответстващи на справедливото обезщетение на основание на изключението за репрографски цели.

13. На 16 август 2004 г. Reprobel изпраща на HPB факс, като го уведомява, че поради пускането в продажба на многофункционални принтери по принцип следва да се заплати такса в размер на 49,20 EUR за всеки отделен апарат.

14. Тъй като организираните срещи и разменените писма с Reprobel не водят до постигането на съгласие относно ставката, приложима за тези многофункционални принтери, на 8 март 2010 г. HPB сезира Tribunal de première instance de Bruxelles с иск срещу Reprobel. От една страна, дружеството иска посочената юрисдикция да постанови, че не е било дължимо никакво възнаграждение за пуснатите в продажба апарати, а при условията на евентуалност, че платените от него възнаграждения съответстват на справедливите обезщетения, дължими в приложение на белгийската правна уредба, тълкувана в светлината на Директива 2001/29. От друга страна, то иска Reprobel да бъде осъдена — като за неизпълнение ѝ бъде наложена периодична имуществена санкция от 10 милиона евро — в рамките на годината да извърши проучване в съответствие с посоченото в член 26 от Кралския указ от 30 октомври 1997 г., което се отнася, inter alia, до броя апарати, предмет на спора, и действителното им използване като копирни апарати за закриляни произведения, и което сравнява въпросното действително използване с това на какъвто и да е друг апарат за възпроизвеждане на закриляни произведения.

III – **Преюдициалните въпроси и производството пред Съда**

15. При тези обстоятелства с решение от 23 октомври 2013 г., постъпило в секретариата на Съда на 8 ноември 2013 г., Cour d’appel de Bruxelles решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли понятието „справедливо обезщетение“ в член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29 да се тълкува по различен начин в зависимост от това дали възпроизвеждането върху хартия или друг подобен носител, извършено чрез каквато и да е фотографска техника или някакъв друг процес, който има подобни резултати, е направено от какъвто и да е потребител, или е направено от физическо лице за лично ползване и за цели, които нямат пряко или косвено търговски характер? При положителен отговор, на какви критерии трябва да се основава тази разлика в тълкуването?

7 — Наричано по-нататък „HPB“.

8 — Наричана по-нататък „Reprobel“.

2) Трябва ли член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29 да се тълкува в смисъл, че позволява на държавите членки да определят справедливото обезщетение, полагащо се на притежателите на права под формата:

— на фиксирано възнаграждение, плащано от производителя, вносителя или приобретателя в Общността на апарати, позволяващи копирането на закриляни произведения, при пускането на тези апарати в обращение на територията на страната, размерът на което се изчислява единствено в зависимост от скоростта, с която копирната машина може да изготвя определен брой копия в минута, без да е налице друга връзка с евентуално претърпяната от притежателите на права вреда, и,

— на пропорционално възнаграждение, определяно единствено от произведението на единичната цена и броя на изготвяните копия, като посоченото пропорционално възнаграждение варира в зависимост от това дали задълженото лице е оказало съдействие или не при събирането на това възнаграждение, чиято тежест се понася от физическите или юридическите лица, които изготвят копия на произведения, или евентуално, вместо тях, от лицата, които възмездно или безвъзмездно предоставят апарат за възпроизвеждане на разположение на други лица.

При отрицателен отговор на този въпрос, кои са релевантните и съгласувани критерии, които държавите членки трябва да приложат, за да може обезщетението да се счита за справедливо и между засегнатите лица да се установи справедлив баланс в съответствие с правото на Съюза?

3) Трябва ли член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29 да се тълкува в смисъл, че позволява на държавите членки да предоставят половината от справедливото обезщетение, полагащо се на притежателите на права, на издателите на произведения, създадени от авторите, без издателите да имат каквото и да било задължение да дадат, макар и непряко, възможност на авторите да се ползват от част от обезщетението, от което са лишени?

4) Трябва ли член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29 да се тълкува в смисъл, че позволява на държавите членки да въвеждат недиференцирана система за събирането на справедливото обезщетение, полагащо се на притежателите на права, под формата на предварително фиксирана компенсация и на сума за изготвено копие, която имплицитно, но със сигурност и отчасти обхваща копирането на нотни листове и непозволеното възпроизвеждане на произведения?“.

16. С междинно решение от 7 февруари 2014 г. Cour d’appel de Bruxelles уведомява Съда, че допуска доброволното встъпване на дружество Epson Europe BV [9] в спора в главното производство. Следователно в съответствие с член 97, параграф 2 от своя Процедурен правилник Съдът изпраща на Epson процесуалните документи, които вече са връчени на заинтересованите субекти по член 23 от Статута на Съда на Европейския съюз.

17. Писмени становища представят HPB, Epson и Reprobel — страни по главното производство, както и белгийското правителство, Ирландия [10], австрийското, полското, португалското и финландското [11] правителство и Европейската комисия. В проведеното на 29 януари 2015 г. открито съдебно заседание HPB, Epson и Reprobel, както и белгийското и чешкото правителство и Комисията представят и устни становища.

9 — Наричано по-нататък „Epson“.

10 — Ирландия обаче предлага отговори само на първия и втория преюдициален въпрос.

11 — Финландското правителство обаче предлага отговори само на третия и четвъртия преюдициален въпрос.

IV – **По понятието за справедливо обезщетение по смисъла на член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29 (първи въпрос)**

18. С първия си въпрос запитващата юрисдикция иска от Съда да установи дали понятието „справедливо обезщетение“, посочено в член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29, трябва да се тълкува по различен начин в зависимост от това дали „възпроизвеждането върху хартия или друг подобен носител, извършено чрез каквато и да е фотографска техника или някакъв друг процес, който има подобни резултати“, е направено „от какъвто и да е потребител“, или „от физическо лице за лично ползване и за цели, които нямат пряко или косвено търговски характер“.

19. Трябва да се подчертае, че първият въпрос на запитващата юрисдикция не е съвсем недвусмислен, за което свидетелстват предизвиканите от него силно контрастни писмени становища както по отношение на изводите, така и по отношение на мотивите в тях. В резултат от първи повърхностен прочит би могло да се приеме, че запитващата юрисдикция изглежда намеква, че член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29 не само може, но и трябва да се тълкува с оглед на качеството на лицето, извършващо репрография на закриляно произведение, и на целта, за която тя е реализирана, тоест на критериите, посочени в член 5, параграф 2, буква б) от тази директива. Следователно най-напред трябва да се уточнят смисълът и точният му обхват предвид спора в главното производство, като на първо място се посочат предоставените от самата запитваща юрисдикция пояснения.

A – *По смисъла и обхвата на първия въпрос*

1. Пояснения на запитващата юрисдикция

20. Запитващата юрисдикция отбелязва, че досега Съдът е разглеждал въпроса за понятието за справедливо обезщетение само в рамките на тълкуването на член 5, параграф 2, буква б) от Директива 2001/29.

21. Пред тази юрисдикция обаче Reprobel твърдяла, от една страна, че в главното производство се разглеждал единствено член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29, а от друга страна, че трябвало да се направи разграничение между изключението за репрографски цели, съдържащо се в последната разпоредба, и изключението за копиране за лично ползване, посочено в член 5, параграф 2, буква б) от същата директива. HPB за сметка на това изтъквало, че след като се отнася до възпроизвеждане върху какъвто и да е носител, член 5, параграф 2, буква б) от Директива 2001/29 се прилагал и за репрографията, извършена от физическо лице за лично ползване.

22. В това отношение запитващата юрисдикция уточнява, че щом многофункционалните принтери се използват и от физически лица за лични цели, възниква въпросът дали понятието за справедливо обезщетение, което трябва да зависи от вредите, претърпени от притежателите на права, следва да се тълкува по един и същ начин, независимо дали възпроизвеждането е извършено за лично ползване, или за каквото и да е друго ползване.

2. Анализ на първия въпрос

23. Цялото затруднение при първия поставен от запитващата юрисдикция въпрос се състои в това, че в самата му формулировка сякаш се намеква, че „параметрите“ на справедливото обезщетение, дължимо при копирането за лично ползване, определени в член 5, параграф 2, буква б) от Директива 2001/29, могат в известна степен да се кумулират с тези на справедливото обезщетение по смисъла на репрографията, определени в член 5, параграф 2, буква а) от Директивата.

24. Според мен обаче не в този смисъл следва да се разбира първият въпрос.

25. Най-напред е важно да се подчертае, че както е видно от самата формулировка на въпроса ѝ, запитващата юрисдикция се ограничава само до обхвата на член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29, доколкото изрично и изключително посочва „възпроизвеждането върху хартия или друг подобен носител, извършено чрез каквато и да е фотографска техника или някакъв друг процес, който има подобни резултати“, а не, в по-широк смисъл, възпроизвеждане, извършено посредством многофункционален принтер например.

26. Следователно първият ѝ въпрос не се основава на принципа, че използването на многофункционалните принтери може да попада в обхвата както на изключението за репрографски цели, посочено в член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29, така и на това за копирането за лично ползване, посочено в член 5, параграф 2, буква б) от тази директива [12].

27. В това отношение следва да се посочи възможността в общ план да се приеме, че използването на многофункционални принтери за възпроизвеждане на закриляни произведения може да попада едновременно както в материалноправния обхват на изключението за репрографски цели по смисъла на член 5, параграф 2, буква а), така и на изключението за копиране за лично ползване по смисъла на член 5, параграф 2, буква б) от Директива 2001/29.

28. Извън първичната им функция за отпечатване на документи на хартиен носител чрез свързано жично или безжично крайно устройство (компютър, таблет, смартфон или фотоапарат например) или от информационен носител (външен харддиск или карта с памет например) посочените принтери всъщност позволяват не само фотокопиране или репрографиране на произведения върху хартиен носител — операция, която попада в обхвата на изключението за репрографски цели, посочено в член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29 — а и сканиране или цифровизиране на същите тези произведения и съхраняване на файла с информацията върху електронен носител [13] — операция, която може да попада в обхвата на изключението за копиране за лично ползване, посочено в член 5, параграф 2, буква б) от тази директива [14].

29. От преписката обаче е видно, че за да се даде полезен отговор на запитващата юрисдикция, не е необходимо да се определя дали използването на многофункционални принтери попада в обхвата само на изключението за репрографски цели, посочено в член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29, или, именно предвид многобройните си функции, попада едновременно с

12 — Предвидена от генералния адвокат Sharpston хипотеза в заключението ѝ по дело VG Wort и др. (C-457/11—C-460/11, EU:C:2013:34, т. 40).

13 — В това отношение несъмнено следва да се разграничи възпроизвеждането на разпространявани в цифрова форма закриляни произведения (електронни книги или други произведения, разпространявани на CD, DVD или в интернет), от една страна, и възпроизвеждането на разпространявани в аналогов вид закриляни произведения (книги, печатни издания), от друга страна, с уточнението, че както копираното цифрово произведение, така и цифровизираното аналогово произведение са законосъобразни само доколкото са били разрешени от притежателя на правото или попадат в обхвата на едното или другото изключение, предвидени в Директива 2001/29.

14 — По този въпрос вж. точки 42—45 по-долу от настоящото заключение.

това и в обхвата на изключението за копиране за лично ползване, посочено в член 5, параграф 2, буква б) от тази директива и следователно не е необходимо да се определя и съответното приложно поле на тези две разпоредби по отношение на посочените принтери или в по-широк смисъл — на всяко хибридно оборудване или подобен апарат, който може да се използва за аналогово и цифрово възпроизвеждане на закриляни произведения.

30. Всъщност трябва да се посочи изтъкнатото от белгийското правителство и Reprobel, от една страна, че разпоредбите на член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29 са транспонирани в член 22, параграф 1, точка 4 от ЗАП, а тези на член 5, параграф 2, буква б) от тази директива — в член 22, параграф 1, точка 5 от ЗАП. От друга страна, те считат, че в случая в главното производство следва да се приложат именно разпоредбите на член 22, параграф 1, точка 4 от ЗАП, но не и тези на член 22, параграф 1, точка 5 от ЗАП.

31. В това отношение може да се установи, че в редакцията му, приложима към датата на акта за преюдициално запитване, в член 22, параграф 1, точка 5 от ЗАП действително се посочва само „възпроизвеждането на звукови и аудиовизуални произведения, извършвано и запазено за семейния кръг“. От това следователно може да се стигне до извода, че поне преди промяната от 31 декември 2012 г., влязла в сила на 1 декември 2013 г., изключението за копиране за лично ползване не се прилага за използването на многофункционални принтери, нито дори за цифровизирането на закриляни произведения посредством скенер[15]. Само запитващата юрисдикция може обаче да направи подобно заключение, тъй като съгласно постоянната съдебна практика Съдът не е компетентен да тълкува националното право.

32. Въпросът, който запитващата юрисдикция си поставя в това отношение обаче, според мен е дали, и при необходимост в каква степен, справедливото обезщетение по силата на изключението за репрографски цели, предвидено в член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29, до което по принцип и ако не съществува изключение трябва обикновено да доведе използването на многофункционални принтери за репрография на закриляни произведения, може да „варира“ в зависимост от това дали използването е извършено от какъвто и да е потребител, или „от физическо лице за лично ползване и за цели, които нямат пряко или косвено търговски характер“, съгласно формулировката, заимствана от член 5, параграф 2, буква б) от тази директива.

33. Следователно запитващата юрисдикция иска да се установи не дали е възможно да се приложат параметрите, определени от член 5, параграф 2, буква б) от Директива 2001/29 в рамките на случай, в който се прилага член 5, параграф 2, буква а) от тази директива, а по-точно и по-конкретно дали Директива 2001/29 позволява, или евентуално налага — доколкото справедливото обезщетение трябва да се определя в зависимост от претърпяната от притежателите на права вреда поради извършеното възпроизвеждане — адаптиране на това справедливо обезщетение, събирано на основание на репрографията при използването на многофункционални принтери, в зависимост от това дали възпроизвеждането е извършено от физическо лице за лични цели, или от друго лице за други цели.

34. С други думи, Съдът в крайна сметка трябва да определи конкретно дали, а евентуално и в каква степен, Директива 2001/29 позволява, или налага на държавите членки — които, поради това че са решили да приложат изключението за репрографски цели, посочено в член 5, параграф 2, буква а) от нея, и както е в случая, са въвели събиране на фиксирано и пропорционално възнаграждение при използването на многофункционални принтери, за целите на финансирането на предвиденото в тази разпоредба справедливото обезщетение — да вземат предвид във всеки отделен случай това дали тези принтери са използвани от физически лица за лични цели или не.

15 — При все това от доклада до краля, който предшества Кралския указ от 30 октомври 1997 г., е видно, че тази възможност вече е била взета под внимание.

Б – *По наличието на задължение за диференцирано събиране на справедливото обезщетение в зависимост от начина на използване на многофункционалните принтери*

35. Най-напред е важно да се припомни, че в съответствие с член 5, параграф 2 от Директива 2001/29 държавите членки имат само възможност, но не и задължение да приложат в националното си право изключенията или ограниченията на предвиденото в член 2 от нея изключително право на възпроизвеждане на закриляни от авторското право произведения, изброени в член 5, параграфи 2 и 3 от нея, сред които изключението за репрографски цели, посочено в член 5, параграф 2, буква а) и изключението за копиране за лично ползване, посочено в член 5, параграф 2, буква б) от нея.

36. Когато същите тези държави членки решават да въведат изключението за репрографски цели или това за копиране за лично ползване, те все пак са длъжни да предвидят в приложение на член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29 заплащането на справедливо обезщетение на притежателите на изключителното право на възпроизвеждане [16].

37. Съдът е приел, че понятието за справедливо обезщетение — необходим елемент, общ за изключението за репрографски цели и за това за копиране за лично ползване — е самостоятелно понятие на правото на Съюза, което трябва да се тълкува еднакво във всички държави членки [17]. Това означава по-специално, че когато държавите членки решат да въведат изключението за репрографски цели или това за копиране за лично ползване, те вече не са свободни да определят параметрите на справедливото обезщетение като основен елемент по несъгласуван и нехармонизиран начин [18].

38. Съдът обаче е постановил също така, че тъй като Директива 2001/29 не урежда изрично въпроса, държавите членки разполагат с широко право на преценка, за да очертаят, при спазване на принципа за недопускане на дискриминация, различните елементи на системата за справедливо обезщетение, които в такъв случай трябва да въведат, по-специално за да определят лицата, които трябва да платят това обезщетение, но също така формата, условията на изплащане и размера му [19].

39. Както Съдът многократно е отбелязвал обаче, размерът на справедливото обезщетение трябва задължително да се изчислява въз основа на потенциалната [20] или реалната вреда, претърпяна от притежателите на авторското право в резултат на въвеждането на изключението от разглежданото изключително право на възпроизвеждане [21].

40. Именно в светлината на тези основни насоки следва да се отговори на първия въпрос на запитващата юрисдикция.

41. В случая най-наред следва да се отбележи, че очертанията на изключението за репрографски цели и това за копиране за лично ползване са определени съответно в букви а) и б) на член 5, параграф 2 от Директива 2001/29 въз основа на доста противоречащи си критерии [22]. Изключението за репрографски цели се „определя“ в зависимост от носителя на възпроизвеждането („върху хартия или друг подобен носител“) и използваните средства за възпроизвеждане („каквато и да е фотографска техника или някакъв друг процес, който има

16 — Вж., последно, решение Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, т. 19 и цитираната съдебна практика).

17 — Вж. решение Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, т. 33).

18 — Вж. решение Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, т. 36), както и решение ACI Adam и др. (C-435/12, EU:C:2014:254, т. 49).

19 — Вж. последно, решение Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, т. 19, 20, 30—41, 57 и 59 и цитираната съдебна практика).

20 — Вж. по-специално съображение 35 от Директива 2001/29, както и решение Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, т. 39).

21 — Решения Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, т. 42), Amazon.com International Sales и др. (C-521/11, EU:C:2013:515, т. 47), ACI Adam и др. (C-435/12, EU:C:2014:254, т. 55) и Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, т. 21).

22 — Както генералният адвокат Sharpston вече е отбелязала това в заключението си по дело VG Wort и др. (C-457/11—C-460/11, EU:C:2013:34, т. 39).

подобни резултати“), докато изключението за копиране за лично ползване се определя в зависимост от носителя на възпроизвеждането („какъвто и да е носител“), но най-вече от естеството на лицето, което извършва възпроизвеждането („физическо лице“), и преследваната с възпроизвеждането цел („за лично ползване и за цели, които нямат пряко или косвено търговски характер“).

42. Тези уточнения в действителност не са критерии за определяне на двете изключения, а са по-скоро елементи, благодарение на които могат да се очертаят границите на съответните им области и следователно в известна степен да се определи приложното им поле ratione personae и ratione materiae, но съгласно много различни правила и условия.

43. Така член 5, параграф 2, буква б) от Директива 2001/29, който не се разглежда в спора в главното производство, определя основно, като го ограничава двойно, приложното поле ratione personae на изключението за копиране за лично ползване. Единствено физическите лица могат да възпроизвеждат закриляни произведения на основание на копирането за лично ползване, и то само за свое лично ползване и за цели, които нямат пряко или косвено търговски характер. Следователно във връзка с това и ако не е налице изключение, справедливото обезщетение, дължимо за всяко възпроизвеждане на закриляно произведение, може да бъде събрано единствено от тези лица. За сметка на това посочената разпоредба не ограничава, или поне не изрично, приложното поле ratione materiae на изключението за копиране за лично ползване. В това отношение тя само уточнява, че то следва да се прилага независимо от вида на използвания носител на възпроизвеждането. Всъщност, както е видно от практиката на Съда, член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29 е този, който ограничава приложното поле ratione materiae на изключението за копиране за лично ползване единствено до цифровото възпроизвеждане.

44. Що се отнася до член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29 — единственият разглеждан в спора в главното производство — той определя основно приложното поле ratione materiae на изключението за репрографски цели, като го ограничава по три начина, и оттук и негативно — и на изключението за копиране за лично ползване. Единствено възпроизвеждането върху хартия или друг подобен носител, извършено чрез каквато и да е фотографска техника или някакъв друг процес, който има подобни резултати, с изключение на нотни листове, попада в обхвата на изключението за репрографски цели.

45. Както Съдът посочва, в самата формулировка на член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29, се прави разграничение между носителя на възпроизвеждането, а именно, хартия или подобен носител, и използваното за това възпроизвеждане средство, а именно каквато и да е фотографска техника или някакъв друг процес, който има подобни резултати [23].

46. Носителят на възпроизвеждането трябва да бъде хартия, посочена изрично, или какъвто и да е друг „носител, който трябва да има сходни качества, т.е. сравними и еднакви с тези на хартията“ [24], което изключва носители на възпроизвеждане, които не са аналогови, а именно цифровите [25].

23 — Вж. решение VG Wort и др. (C-457/11—C-460/11, EU:C:2013:426, т. 64).

24 — Пак там, т. 65.

25 — Пак там, т. 67.

47. Средството, позволяващо възпроизвеждане върху хартия или подобен носител, може да бъде не само фотографската техника, но и „всеки друг процес, който има подобни резултати“, а именно всяко средство, което позволява да се постигне резултат, подобен на получения с фотографската техника, т.е. аналогово изображение на произведение или на друг закрилян обект [26]. Така Съдът уточнява, че изключението за репрографски цели се основава не на използваната техника, а по-скоро на търсения резултат [27].

48. Така от практиката на Съда може да се стигне до извода, че изпълняваната от многофункционалните принтери функция на копирна машина, позволяваща възпроизвеждане на закриляни произведения върху хартиен носител, попада в обхвата на изключението за репрографски цели, посочено в член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29, докато функцията им на скенер, позволяваща възпроизвеждане на закриляни произведения върху електронен носител, тоест цифровизирането на публикувани на хартия произведения, може да попада в обхвата на изключението за копиране за лично ползване, посочено в член 5, параграф 2, буква б) от тази директива. При все това и както вече посочих [28], този аспект на проблематиката не е част от поставените на Съда преюдициални въпроси, тъй като националният законодател не е предвидил тази хипотеза, поне преди промяната от 31 декември 2012 г., влязла в сила на 1 декември 2013 г., след сезирането на Съда.

49. За сметка на това член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29 не съдържа никакво ограничение, свързано с качеството на лицето, извършващо възпроизвеждането, или с целта, с която то се извършва. Следователно справедливото обезщетение, до което всяко възпроизвеждане на закриляно произведение трябва да доведе на основание на изключението за репрографски цели, освен ако не е посочено друго, по принцип трябва да се събира от всяко лице, извършващо подобно възпроизвеждане [29].

50. Както е видно от изложения по-горе анализ, член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29 не задължава изрично, какъвто е зададеният на Съда въпрос, нито забранява формално на държавите членки, избрали да въведат изключението за репрографски цели, да адаптират събирането на справедливото обезщетение, дължимо за използване на многофункционални принтери, за възпроизвеждане на закриляни произведения в зависимост от целта, с която е извършено възпроизвеждането, и качеството на лицето, което го извършва.

51. Трябва по-специално да се подчертае, че не може на първия въпрос на запитващата юрисдикция да се отговори накратко, че подобно адаптиране е изключено, тъй като в член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29, за разлика от член 5, параграф 2, буква б) от нея, не се прави разграничение в зависимост от качеството на лицето, което извършва възпроизвеждането, и целта, с която е извършено, като се приложи обобщено максимата, че там където законът не прави разграничение, такова не трябва да се прави (ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus).

52. Първият извод, до който достигам въз основа на този анализ, е, че държавите членки не са задължени да въведат система за събиране на такса, предназначена да финансира справедливото обезщетение на основание на изключението за репрографски цели по смисъла на член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29 относно многофункционалните принтери и/или използването им, която да се различава в зависимост от качеството на използващото ги лице и/или целта на тяхното използване.

26 — Пак там,т. 68.

27 — Пак там, т. 69.

28 — Вж. точки 29—31 от настоящото заключение.

29 — Тук е важно да се посочи, че случаят в главното производство изглежда е такъв, както е видно от поясненията на белгийското правителство.

53. Вторият извод, който следва да се направи от този анализ е, че държавите членки все пак могат да въведат подобна диференцирана система, стига обаче посоченото обезщетение да остане обвързано с претърпяната от притежателите на правата вреда поради въвеждането на това изключение, което означава, че такова разграничение трябва да се основава на обективни, прозрачни и недискриминационни критерии[30], както по-точно е видно от анализа на втория преюдициален въпрос на запитващата юрисдикция, извършен по-надолу.

54. Ето защо предлагам на Съда в отговор на първия преюдициален въпрос да постанови, че член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29 трябва да се тълкува в смисъл, че не задължава, а позволява на държавите членки да въвеждат система за събиране на такса, предназначена за финансиране на справедливото обезщетение, дължимо на основание на предвиденото в тази разпоредба изключение за репрографски цели, върху многофункционалните принтери и/или използването им, която система се различава в зависимост от качеството на използващото ги лице и/или целта на използването им, стига обаче, от една страна, това обезщетение да остане обвързано с вредата, претърпяна от притежателите на правата поради въвеждането на това изключение, и от друга страна, тази разлика да се основава на обективни, прозрачни и недискриминационни критерии.

V – **По определянето на фиксираното и пропорционалното възнаграждение, предназначени да финансират справедливото обезщетение (втори въпрос)**

55. С втория си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска от Съда да установи дали разпоредбите на член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29 трябва да се тълкуват в смисъл, че за целите на финансирането на изискваното от тях справедливо обезщетение, те позволяват на държава членка да въвежда система за двойно възнаграждение — фиксирано и пропорционално — която има характеристиките на разглежданата в главното производство система, по специално с оглед на задължението си да гарантира справедлив баланс между интересите на различните засегнати лица.

56. Преди да пристъпя към отговора на втория въпрос на запитващата юрисдикция, ще припомня основните характеристики на фиксираното и пропорционалното възнаграждение, разглеждани в главното производство, и след това ще изложа дадените от запитващата юрисдикция пояснения.

A – *Основни елементи на белгийската система за фиксирано и пропорционално възнаграждение*

57. Възпроизвеждането на закриляни произведения на основание на изключението за репрографски цели, предвидено в член 22, параграф 1, точка 4 от ЗАП, предоставя право на авторите и издателите[31] на произведения, инкорпорирани върху графичен или аналогов носител, на справедливо обезщетение, финансирано от фиксирано възнаграждение, предвидено в член 59 от ЗАП, и от пропорционално възнаграждение, предвидено в член 60 от ЗАП.

58. Фиксираното възнаграждение се плаща от производителя, вносителя или приобретателя в Общността на апарати, позволяващи възпроизвеждането на закриляни произведения при пускането на тези апарати в обращение на територията на страната. Член 1 от Кралския указ от 30 октомври 1997 г. определя вносителя и приобретателя в Общността като вносители и приобретатели, чиято търговска дейност се състои в разпространение на апарати. Размерът на

30 — Относно това изискване вж. решение Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, т. 30—41).

31 — Третият преюдициален въпрос на запитващата юрисдикция засяга именно тази двойственост на лицата, на които се дължи справедливото обезщетение.

възнаграждението, определен в член 2 от Кралския указ от 30 октомври 1997 г., зависи от максималната скорост на черно-бяло възпроизвеждане от разглеждания апарат. За многофункционалните принтери от разглеждания в главното производство вид (20—39 копия в минута) то е 195,60 EUR.

59. Пропорционалното възнаграждение се дължи от физическите или юридическите лица, които възпроизвеждат закриляни произведения, или евентуално, като в този случай първите се освобождават, от лицата, които възмездно или безвъзмездно предоставят апарат за възпроизвеждане на разположение на други лица [32], към момента на извършването на копие от закриляното произведение [33]. Размерът на възнаграждението се изчислява в зависимост от броя на извършените с всеки апарат копия и ставка, която варира в зависимост от това дали задълженото лице е оказало съдействие или не при събирането на това възнаграждение, определена на 0,0201 EUR за копие от закриляно произведение, ако задълженото лице е оказало съдействие, и на 0,0334 EUR — ако то не е съдействало [34].

60. Това сътрудничество е определено в членове 10—12 от Кралския указ от 30 октомври 1997 г., в които се прави разграничение между стандартизираното сътрудничество, приложимо за учебните заведения или библиотеките [35], и общото сътрудничество, приложимо за останалите задължени лица [36], независимо от качеството им [37], съгласно условия и ред, вариращи в зависимост от критериите, определени в член 12, параграф 3 от Кралския указ от 30 октомври 1997 г.

61. За да се приеме, че лицето, което дължи пропорционално възнаграждение, е сътрудничило, то трябва по-специално и в общ план да е изпълнило задълженията си за деклариране за отчетния период пред организацията за колективно управление на авторските права и да е изплатило предварително сума, съответстваща на декларирания брой копия от закриляни произведения (общо сътрудничество) или на определен брой копия от закриляни произведения по стандартизирана таблица (стандартизирано сътрудничество).

Б – *Пояснения на запитващата юрисдикция*

62. Запитващата юрисдикция най-напред подчертава, че в съответствие с практиката на Съда справедливото обезщетение трябва задължително да се изчислява въз основа на критерия за вредите, претърпени от авторите на закриляни произведения в резултат на въвеждането на изключението. Като отбелязва обаче приетото от Съда, че самата способност на апаратурата да изготвя копия е достатъчна, за да обоснове прилагането на справедливо обезщетение, тя счита, че въпросът в какъв размер е възможно да се определи подобно обезщетение, без то да бъде произволно, остава открит.

63. Освен това запитващата юрисдикция посочва, че тъй като държавите членки трябва да вземат предвид най-релевантните критерии за определяне на размера на справедливото обезщетение, като отчитат, че то не би могло да бъде отделено от конститутивните елементи на вредата, се поставя въпросът за възможността или задължението им да не предвиждат никакво обезщетение в случай на незначително увреждане.

32 — Вж. член 60 от ЗАП, към който препраща член 1, точка 14 от Кралския указ от 30 октомври 1997 г., с който се определя лицето, дължащо пропорционалното възнаграждение.

33 — Вж. член 15 от Кралския указ от 30 октомври 1997 г.

34 — Размерите са съответно 0,0251 EUR и 0,0151 EUR за копие от закриляно произведение, извършено посредством апарати, използвани в учебни заведения или библиотеки. Освен това те се умножават по две за цветните копия.

35 — Член 11 от Кралския указ от 30 октомври 1997 г. Посочените заведения са определени в член 1, точки 16 и 17 от Указа.

36 — Член 12 от Кралския указ от 30 октомври 1997 г.

37 — Вж. поясненията, предоставени в Доклада до краля, който предшества Кралския указ от 30 октомври 1997 г., *Moniteur belge*, стр. 29874 и 29895.

64. По-нататък, при прегледа на белгийското законодателство запитващата юрисдикция установява, че като най-релевантен критерий е взета предвид максималната скорост на изготвяне на черно-бяло копие в минута, а не се отчитат нито предназначението за домашно ползване или за търговски цели, нито техническите характеристики на апарата, като например разнообразието от функции. Тя също така отбелязва, че макар фиксираното възнаграждение да не може да надвишава определен процент от цената по отношение на скенерите, то за останалите апарати, и най-вече за многофункционалните апарати, за които се прилага възможно най-голямата сума от тези, които могат да се приложат, цената им няма никакво значение.

65. Предвид посочените съображения запитващата юрисдикция заключава, че може да се постави въпросът дали събирането на фиксирано възнаграждение върху многофункционалните принтери, заплащано от производителите, вносителите и приобретателите, наред с пропорционалното възнаграждение, заплащано от ползвателите им, не надхвърля обезщетението за вредата, породена от използването на тези принтери, дали това събиране е справедливо и дали постига справедлив баланс между правата и интересите на притежателите на авторското право и тези на ползвателите на закриляни обекти.

B – *Анализ*

1. По допустимостта

66. Не е необходимо да се спирам прекомерно върху допустимостта на втория преюдициален въпрос, оспорвана от Reprobel, тъй като тя не може да бъде поставена под никакво съмнение. Разбира се, спорът в главното производство засяга основно производителите на многофункционални принтери, които в това си качество дължат само фиксирано, но не и пропорционално възнаграждение. При все това вторият въпрос на запитващата юрисдикция засяга както двете възнаграждения, разглеждани поотделно, така и системата за двойно възнаграждение в нейната цялост.

2. По същество

67. Най-напред следва да се припомни, че предвид приложното поле на приложимото национално законодателство и поради изложените по-горе съображения Съдът не трябва да тълкува разпоредбите на член 5, параграф 2, буква б) от Директива 2001/29.

68. След това е важно да се припомни, че практиката на Съда относно изключението за копиране за лично ползване, посочено в член 5, параграф 2, буква б) от Директива 2001/29, може по аналогия да се приложи за изключението за репрографски цели, посочено в член 5, параграф 2, буква а) от същата директива, при зачитане на основното право на равно третиране съгласно член 20 от Хартата на основните права на Европейския съюз [38].

69. В случая от практиката на Съда е видно, че целта на справедливото обезщетение е притежателите на авторски права да бъдат обезщетени в достатъчна степен за извършеното без тяхно разрешение възпроизвеждане на закриляни произведения, така че то трябва да се разглежда като компенсация за претърпяната от тези притежатели вреда в резултат на

38 — Решение VG Wort и др. (C-457/11—C-460/11, EU:C:2013:426, т. 73).

възпроизвеждането [39]. Следователно размерът на обезщетението трябва задължително да се изчислява въз основа на критерия за вредите, причинени на притежателите на авторски права в резултат от въвеждането на разглежданото изключение, в случая — изключението за репрографски цели [40].

70. Съдът също така постановява, че доколкото разпоредбите на Директива 2001/29 не уреждат изрично този въпрос, държавите членки разполагат с широко право на преценка да определят формата, условията за финансиране и за получаване на справедливото обезщетение, както и неговия евентуален размер [41].

71. Държавите членки следва по-специално да определят на своята територия най-релевантните критерии, за да осигурят спазването на тази директива в наложените от правото на Съюза граници, като вземат предвид конкретните обстоятелства на всеки отделен случай [42]. В това отношение трябва да се уточни, че това не означава задължение за държавите членки „да избират“ най-релевантните сред неопределени критерии, а означава само, че при спазване на целите на Директива 2001/29 и по-общо — на правото на Съюза, те трябва да определят критериите, които считат за релевантни.

72. Освен това, макар разпоредбите на Директива 2001/29 да не уреждат изрично и въпроса за лицето, което дължи справедливото обезщетение, така че държавите членки разполагат с широко право на преценка и в това отношение [43], лицето, което е причинило такива вреди, а именно лицето, извършило възпроизвеждането на закриляното произведение, без предварително да поиска разрешение от притежателя на правото, по принцип трябва да поправи причинените вреди, като финансира справедливото обезщетение, което следва да бъде заплатено на този притежател [44].

73. Съдът обаче е признал, от една страна, възможността на практика трудно да се определи кои лица чрез действията си на възпроизвеждане причиняват вреда на притежателите на изключителното право на възпроизвеждане и да се задължат да обезщетят тези притежатели [45]. От друга страна, Съдът е подчертал, че вредата, която може да настъпи в резултат на всяко отделно лично ползване, може да се окаже незначителна и поради това да не породи задължение за плащане, както се предвижда в последното изречение на съображение 35 от Директива 2001/29 [46].

39 — Вж. решения Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, т. 39 и 40) и VG Wort и др. (C-457/11—C-460/11, EU:C:2013:426, т. 75).

40 — Вж. решения Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, т. 42) и Amazon.com International Sales и др. (C-521/11, EU:C:2013:515, т. 47).

41 — Вж. съображение 35 от Директива 2001/29 и решения Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, т. 37), Amazon.com International Sales и др. (C-521/11, EU:C:2013:515, т. 20) и Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, т. 20).

42 — Вж. решение Amazon.com International Sales и др. (C-521/11, EU:C:2013:515, т. 21 и 22). Вж. също по аналогия решение VEWA (C-271/10, EU:C:2011:442, т. 35.)

43 — Относно изключението за копиране за лично ползване вж. решения Stichting de Thuiskopie (C-462/09, EU:C:2011:397, т. 23) и Amazon.com International Sales и др. (C-521/11, EU:C:2013:515, т. 20); относно изключението за репрографски цели — решение VG Wort и др. (C-457/11—C-460/11, EU:C:2013:426, т. 74).

44 — Вж. решения Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, т. 44 и 45), Amazon.com International Sales и др. (C-521/11, EU:C:2013:515, т. 23) и ACI Adam и др. (C-435/12, EU:C:2014:254, т. 51).

45 — Вж. решения Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, т. 46), Stichting de Thuiskopie (C-462/09, EU:C:2011:397, т. 27), Amazon.com International Sales и др. (C-521/11, EU:C:2013:515, т. 24) и Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, т. 23).

46 — Вж. решение Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, т. 46).

74. Съдът следователно е допуснал, че за целите на финансирането на справедливото обезщетение държавите членки могат да въведат на основание едното или другото изключение възнаграждение, което дължат не ползвателите на оборудване или апаратура за възпроизвеждане на закриляни произведения, причиняващи вреда на притежателите на права, а лицата, които разполагат с тях и които поради това de facto или de jure ги предоставят на разположение на ползвателите или им предоставят свързана с възпроизвеждане услуга [47].

75. При все това, за да се гарантира намиране на справедлив баланс между интересите на притежателите на изключителното право на възпроизвеждане и тези на ползвателите на оборудване и апаратура, подобна система най-напред трябва да позволява на дължащите плащане лица да включат стойността на възнаграждението в цената, по която предоставят на разположение на ползвателите посоченото оборудване и апаратура или в цената за предоставянето на свързана с възпроизвеждане услуга, така че тежестта на това възнаграждение да се поеме от посочените ползватели [48]. След това, тази система трябва да се основава на наличието на необходима връзка между прилагането на възнаграждението за посоченото оборудване и апаратура и използването им за възпроизвеждане на закриляни произведения [49], което може да включва необходимостта от гарантиране на право на възстановяване на всяко евентуално недължимо платено възнаграждение, което да бъде ефективно и да не затруднява прекомерно връщането [50].

76. Именно в светлината на тези уточнения следва да се даде отговор на втория въпрос на запитващата юрисдикция, като най-напред се разгледат отделно фиксираното и пропорционалното възнаграждение сами по себе си, после — системата за справедливо обезщетение в нейната цялост. Всъщност не може да се изключи възможността, разгледани отделно, фиксираното и пропорционалното възнаграждение да отговарят на припомнените по-горе изисквания, но заедно и кумулативно те да са несъразмерни и да нарушават „справедливия баланс“, който трябва да се постигне между интересите на притежателите на изключителни права за възпроизвеждане и тези на ползвателите на оборудване и апаратура за репрография.

77. В това отношение най-напред обаче е важно да се посочи, че двете възнаграждения, предназначени за финансиране на справедливото обезщетение, изисквано от член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29, се основават на напълно различна логика. Фиксираното възнаграждение, събирано от оборудване и апаратура за репрография, се основава на оценка на потенциалната вреда, която използването им може да причини на притежателите на права, и следователно — на предварителна преценка на вероятната им способност да причинят подобна вреда. За сметка на това пропорционалното възнаграждение, събирано от декларираното възпроизвеждане на закриляни произведения, се основава на определянето на реалната вреда, която те причиняват на притежателите на права, и следователно — на последваща квалификация на действителната вреда, причинена на тези притежатели.

47 — Относно изключението за копиране за лично ползване вж. решения Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, т. 46 и 50), Stichting de Thuiskopie (C-462/09, EU:C:2011:397, т. 27 и 29), Amazon.com International Sales и др. (C-521/11, EU:C:2013:515, т. 24) и Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, т. 23 и 43); относно изключението за репрографски цели — решение VG Wort и др. (C-457/11—C-460/11, EU:C:2013:426, т. 76).

48 — Относно изключението за копиране за лично ползване вж. решения Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, т. 46 и 49), Stichting de Thuiskopie (C-462/09, EU:C:2011:397, т. 27 и 28), Amazon.com International Sales и др. (C-521/11, EU:C:2013:515, т. 24 и 25) и ACI Adam и др. (C-435/12, EU:C:2014:254, т. 52); относно изключението за репрографски цели — решение VG Wort и др. (C-457/11—C-460/11, EU:C:2013:426, т. 76 и 77).

49 — Относно изключението за копиране за лично ползване вж. решение Amazon.com International Sales и др. (C-521/11, EU:C:2013:515, т. 28 и 33).

50 — Вж. решение Amazon.com International Sales и др. (C-521/11, EU:C:2013:515, т. 30—34).

а) По фиксираното възнаграждение

78. Фиксираното възнаграждение, въведено от белгийското законодателство, притежава две основни характеристики. От една страна, то се плаща от производителите, вносителите или приобретателите на оборудване и апаратура за репрография, каквито са разглежданите в главното производство многофункционални принтери, към момента на пускането им в обращение. От друга страна, размерът му се изчислява в зависимост от потенциалната вреда, която използването на това оборудване и апаратура за възпроизвеждане на закриляни произведения може да причини на притежателите на правото, която вреда сама по себе си се изчислява в зависимост от максимална им скорост на черно-бяло възпроизвеждане в минута.

79. Следователно фиксираното възпроизвеждане се разглежда основно като такса върху търговията с всякакво оборудване и апаратура, което е в състояние да възпроизвежда закриляни произведения, такса, която косвено се събира от техните купувачи. Всъщност следва да се отбележи липсата на спор по това, че производителите, вносителите и приобретателите в Общността на това оборудване и апаратура за репрография, посочени като лицата, които дължат фиксираното възнаграждение, могат да включат неговия размер в продажната си цена на дребно, така че в крайна сметка то винаги да бъде плащано от крайните купувачи, тоест лицата, които могат да го използват по-специално за възпроизвеждане на закриляни произведения, или от лицата, които го предоставят на първите за копирни услуги и които сами могат да включат неговия размер в цената на посочените услуги.

80. Както посочват белгийското и австрийското правителство, може да се счита, че въвеждането на подобно фиксирано възнаграждение е обосновано от наличието на обективни практически затруднения да се определят лицата, които извършват репрографски възпроизвеждания на закриляни произведения и да се задължат да платят справедливото обезщетение.

81. В това отношение трябва да се подчертае, че обстоятелството, че белгийското законодателство предвижда и пропорционално възнаграждение, събирано при действителното използване на репрографското оборудване и апаратура, не може само по себе си да представлява доказателство, че въвеждането на фиксираното възнаграждение е необосновано, доколкото то показва липса на каквито и да било практически затруднения за събиране на справедливо обезщетение от репрографско възпроизвеждане на закриляни произведения. За сметка на това различен е въпросът дали двойствеността на въведената от белгийския законодател система за справедливо обезщетение, тоест кумулирането на фиксирано и пропорционално възнаграждение, отговаря на изискванията на Директива 2001/29 за справедлив баланс и ще го разгледам по-долу.

82. Установеното от белгийското законодателство фиксирано възнаграждение трябва да гарантира изисквания от Директива 2001/29 справедлив баланс, което налага преглед на три нива.

83. На първо място, справедливият баланс може да се гарантира само доколкото съществува необходима връзка между прилагането на фиксираното възнаграждение върху оборудването и апаратурата за репрография и предполагаемото им използване за възпроизвеждане на закриляни произведения.

84. В случая, тъй като фиксираното възнаграждение действително се събира при пускането в обращение на цялото оборудване и апаратура, което може да бъде използвано за репрографско възпроизвеждане на закриляни произведения по смисъла на член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29, по принцип трябва да се предположи, че е установена подобна връзка. Както Съдът е имал повод да подчертае в различен контекст, основателно може да се предположи, че лицата, закупили многофункционални принтери като разглежданите в главното производство, напълно са се облагодетелствали от тях и следователно са използвали всички

функции, така че самата им способност да извършват репрографско възпроизвеждане е достатъчна, за да обоснове прилагането на фиксирано възнаграждение [51].

85. На второ място, изискванията от Директива 2001/29 справедлив баланс налага също да се провери дали различните размери на фиксираното възнаграждение, определени от белгийското законодателство, остават в рамките на определените от правото на Съюза ограничения, по-специално с оглед на принципа на пропорционалност.

86. Разбира се, както бе припомнено по-горе, държавите членки разполагат с широко право на преценка, за да установят по-специално размера на справедливото обезщетение, изисквано на основание на изключението за репрографски цели. Предоставената им свобода на преценка обаче не е неограничена. Те трябва да използват релевантни критерии, като вземат предвид конкретните обстоятелства на всеки отделен случай [52], и да внимават упражняването на свободата им на преценка да не оказва отрицателно въздействие върху функционирането на вътрешния пазар и така да нарушава преследваните от Директива 2001/29 цели [53]. Доколкото справедливото обезщетение и системата, на която то почива, трябва да са свързани с вредата, причинена на притежателите на права поради извършеното възпроизвеждане, размерът му трябва да се определи от компетентните органи, по принцип като се вземе под внимание относителната значимост на капацитета на носителя да прави копия на закриляни произведения [54].

87. В случая запитващата юрисдикция трябва да провери дали различните определени от белгийското законодателство ставки, които предвиждат степенуване в зависимост от максималната скорост на черно-бяло възпроизвеждане в минута на копирните апарати и които, в случая с многофункционалните принтери, могат да достигнат троен размер на продажната им цената на дребно, поддържат разумно съотношение на пропорционалност с потенциалната вреда, която представлява пускането в обращение на посочените апарати.

88. Както белгийското правителство изтъква, в това отношение е вярно, че критерият за максималната скорост на черно-бяло възпроизвеждане в минута на копирните апарати, на който се основават различните ставки за фиксирано обезщетение, е критерий, който в известна степен обективно отразява капацитета им да нанесат потенциална вреда. Обратно, вярно е и че цената на оборудването или на апарата не е обективен елемент, който е в състояние да отрази този капацитет.

89. Не по-малко вярно е обаче, че потенциалната вреда, която произтича от закупуването от физическо лице на многофункционален принтер като разглежданите в главното производство за лично ползване, не може по никакъв начин да се сравнява с потенциалната вреда от закупуването на същия принтер от юридическо лице, като например обществена библиотека, за използване от нейния персонал или още повече и a fortiori — за предоставянето му на разположение на посетителите. По същия начин, при сравними скорости на възпроизвеждане, способността на даден многофункционален принтер да нанесе потенциална вреда, именно предвид разнообразието от функции и множеството начини на употреба, не може по никакъв начин да се сравнява с тази на машина, специално създадена за масово копиране.

51 — Вж., по аналогия с предоставянето на разположение на физическите лица на информационните носители, годни да послужат за възпроизвеждане на закриляни произведения на основание копиране за лично ползване, решения Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, т. 54—56), Amazon.com International Sales и др. (C-521/11, EU:C:2013:515, т. 41 и 42) и Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, т. 24 и 25).

52 — Вж. решение Amazon.com International Sales и др. (C-521/11, EU:C:2013:515, т. 21 и 22).

53 — Вж. по-специално съображение 31 от Директива 2001/29.

54 — Вж. решение Copydan Båndkopi (C-463/12, EU:C:2015:144, т. 21 и 27).

90. Следователно изискванията от Директива 2001/29 справедлив баланс, който налага размерът на фиксираното обезщетение да не бъде напълно отделен от конститутивните елементи на причинената на притежателите на права вреда [55], безспорно би бил по-добре гарантиран, ако освен критерият за скорост на копиране се вземат предвид други обективно оценими елементи, като естеството или предназначението на пуснатото в обращение оборудване или апаратура, конкретно изтъкнати, но след това отхвърлени от белгийското правителство в неговото становище.

91. Оценката на законодателя на способността за потенциална вреда на репрографското оборудване и апаратура би трябвало да се основава поне на още някои елементи — обективни и актуализирани, по-специално статистически, които са в състояние да установят известено съответствие между различните ставки за фиксирано възнаграждение и значимостта на потенциалната вреда, присъща на всеки тип оборудване или апаратура.

92. В това отношение може да се отбележи, че ставката, приложима за многофункционалните принтери, способни да произвеждат 20—39 черно-бели копия в минута, а именно 195,60 EUR, съотнесена към ставката на пропорционалното възнаграждение, приложима за всяко копие на закриляно произведение на оказало сътрудничество лице, а именно 0,0201 EUR, би означавала изготвянето на около 9 731 копия на закриляни произведения. Белгийското правителство обаче не е предоставило никаква конкретна информация, която е в състояние „да удостовери“ реалната вероятност използването на многофункционален принтер от физическо лице за лично ползване да може да причини вреда с подобна значимост.

93. В случая следва да се подчертае изтъкнатото от белгийското правителство, че въвеждането на фиксирано възнаграждение се основава на предварително проучване, отразено в Доклада до краля, който предшества Кралския указ от 30 октомври 1997 г. Посоченият доклад предоставя известно количество статистически данни от съответния период за различните видове оборудване и апаратура за репрография, за които се прилага фиксираното възнаграждение, като разграничава копирни апарати, факсове, размножителни машини и печатарски офсет машини и като за всеки вид указва броя използвани апарати, средната им продажна цена и броя копия, които позволяват да се направят. Освен това в него се уточнява, че „размерът на фиксираното възнаграждение е адаптиран към действителното използване на апарата, предлаган на пазара“, въз основа най-вече „на предоставената от представителите на производителите информация“. Това използване на апарата обаче е отчетено само в класификацията на копирните апарати в седем категории, определени в зависимост от скоростта на черно-бяло възпроизвеждане в минута.

94. Съдът обаче не разполага с проучванията, които организацията за колективно управление на авторските права следва периодично да извършва по силата на член 26, параграф 1 от Кралския указ от 30 октомври 1997 г. и които следва да обобщават определено количество конкретна статистическа информация, по-специално относно обема направени копия на закриляни произведения и тяхното разпределение по сектори на дейност.

55 — Съгласно използваната от Съда формулировка във връзка с член 5, параграф 1 от Директива 92/100/ЕИО на Съвета от 19 ноември 1992 година относно правото на отдаване под наем и в заем и относно някои права, сродни на авторското право в областта на интелектуалната собственост (ОВ L 346, стр. 61; Специално издание на български език, 2007 г., глава 17, том 1, стр. 120); вж. решение VEWA (C-271/10, EU:C:2011:442, т. 37).

95. При всички случаи обаче запитващата юрисдикция е тази, която трябва да прецени съвкупността от обстоятелства по делото. Най-напред тя трябва да прецени релевантността на въведения от законодателя критерий за определяне на ставките на фиксираното възнаграждение и да направи съответните изводи. След това трябва да прецени дали различните ставки за фиксирано възнаграждение могат да се считат за разумни с оглед на значимостта на потенциалната вреда, причинена на притежателите на права от пускането в обращение на разглежданите в главното производство многофункционални принтери.

96. Накрая и на трето място, изискванията от практиката на Съда справедлив баланс налага да се провери дали фиксираното възнаграждение във всички случаи трябва да бъде обвързано с възможност за възстановяване на евентуално недължимо платено възнаграждение [56].

97. В това отношение трябва да се отбележи, че досега Съдът е посочвал подобно изискване за възстановяване само в много специфичен контекст — този на събрана такса върху продажбата на носители за възпроизвеждане на основание на изключението за копиране за лично ползване, посочено в член 5, параграф 2, буква б) от Директива 2001/29. Разглежданото в главното производство положение обаче не е напълно сходно с това по дело Amazon.com International Sales и др.

98. Действително, също като разглежданите в горепосоченото дело носители за възпроизвеждане, поради своето естество многофункционалните принтери могат да се използват за различни цели, някои от които, като отпечатването на лични документи, нямат нищо общо с възпроизвеждането на закриляни произведения. Следователно изискването от лицата, които използват многофункционалните принтери само за цели, които нямат нищо общо с възпроизвеждането на закриляни произведения, да заплащат подобно възнаграждение би нарушило наложения с Директива 2001/29справедлив баланс.

99. Не трябва обаче да се забравя и че областта на изключението за копиране за лично ползване, както бе припомнено в рамките на анализа на първия преюдициален въпрос, е по-ограничена ratione personae от тази на изключението за репрографски цели. От изключението за копиране за лично ползване могат да се възползват само физически лица, които искат за правят копия на закриляни произведения за лични цели, така че е относително лесно да се въведе система за таксуване за копие за лично ползване върху всички информационни носители, допълнена от механизъм, позволяващ възстановяването на таксите на лицата, които отправят основателно такова искане.

100. За сметка на това възпроизвеждането на закриляни произведения на основание на изключението за репрографски цели по принцип трябва да води до справедливо обезщетение независимо от лицето, което го извършва. Както изтъква австрийското правителство, контролът на използването на многофункционалните принтери за възпроизвеждане на закриляни произведения при всяко закупило такива физическо или юридическо лице се сблъсква със значителни практически затруднения, а именно тези, които са в основата на самата допустимост на фиксираното възнаграждение.

101. Следователно обстоятелството, че фиксираното възнаграждение не е съчетано с механизъм за възстановяване, не може само по себе си да се счита за нарушаващо справедливия баланс, изискван от Директива 2001/29. Съвсем друг обаче е въпросът дали липсата на механизъм за възстановяване на фиксираното възнаграждение на лицата, които трябва да заплащат пропорционално възнаграждение, може да засегне посочения баланс. Този въпрос ще разгледам по-долу.

56 — Вж. решение Amazon.com International Sales и др. (C-521/11, EU:C:2013:515, т. 30—32).

б) По пропорционалното възнаграждение

102. Установеното в белгийското законодателство пропорционално възнаграждение се изразява основно в такса при употребата или действителното използване на всякакво оборудване и апаратура за възпроизвеждане на закриляни произведения, каквито са разглежданите в главното производство многофункционални принтери, чийто размер по принцип се определя с оглед на реалната вреда, която употребата или използването действително е причинило на притежателите на права. Всъщност то се заплаща директно от приобретателите/ползвателите на репрографското оборудване и апаратурата, които възпроизвеждат закриляни произведения, или е прехвърлено върху тях от лицата, които им предоставят на разположение подобно оборудване и апаратура. Освен това размерът му се определя за период въз основа на самите декларации на потребителите на оборудването и апаратурата за репрография, в които декларации се уточнява броят копия на закриляни произведения, извършени за отчетния период, или се предоставя необходимата за това информация.

103. Следователно на пръв поглед може да се приеме, че като задължава пряко или косвено ползвателите на репрографско оборудване и апаратура да заплатят пропорционално на извършените от тях възпроизвеждания на закриляни произведения пропорционално възнаграждение, белгийското законодателство осигурява справедливо събиране на изискваното от Директива 2001/29 обезщетение както за притежателите на права, така и за тази ползватели, и следователно отговаря на установените в нея изисквания за справедлив баланс.

104. При все това е важно да се подчертае, че страните не са единодушни по въпроса за приложното поле ratione personae на пропорционалното възнаграждение. Белгийското правителство всъщност изтъква, че това възнаграждение не се заплаща от частноправните субекти — ползватели на репрографско оборудване и апаратура, без обаче да предоставя доказателства за твърдение, което не произтича от белгийското законодателство. В съдебното заседание Reprobel твърди, че пропорционалното възнаграждение се изисква само от едрите ползватели или „copy shops“ (предоставящи копирни услуги), тоест от търговците, използващи голям брой копия, като уточнява, че събирането му от частноправни субекти било невъзможно както на практика, така и от правна гледна точка, тъй като необходимият за тази цел надзор би нарушил правото на зачитане на личния живот. Според Epson обаче това възнаграждение се прилагало без разграничение по отношение на ползвателите и целта на възпроизвеждането.

105. В това отношение трябва да се отбележи, че Съдът не е компетентен да тълкува националното право, така че той може само да препрати към запитващата юрисдикция задачата да разглежда този въпрос, като следва да се уточни, че предвид свободата на преценка, с която разполагат държавите членки, за да определят лицата, които дължат справедливо обезщетение, заключението, до което посочената юрисдикция достигне в това отношение, следва да повлияе единствено върху преценката на въпроса за съвместимостта на кумулирането на фиксираното и на пропорционалното възнаграждение с изискванията на Директива 2001/29.

106. Внимание обаче следва да се обърне главно на условията и реда за определяне на размера на пропорционалното възнаграждение, които варират в зависимост от сътрудничеството на ползвателя. Epson и Комисията изтъкват по-специално, че това сътрудничество няма връзка с вредата, така че пропорционалното възнаграждение било несъразмерно и нарушавало справедливия баланс, изискван от Директива 2001/29.

107. В това отношение трябва отново да се припомни, че държавите членки разполагат с широко право на преценка за определяне както на размера на справедливото обезщетение, така и на начините на събирането му. Това обаче не променя факта, че разликата в приложимата ставка за лицата, които дължат пропорционално възнаграждение, в зависимост от това дали сътрудничат или не за неговото събиране, трябва да бъде обоснована от обективен, разумен и пропорционален на преследваната цел критерий.

108. В случая пропорционалното възнаграждение, чиято цел е финансиране на изискваното от член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29 справедливо обезщетение, се основава на определянето на броя копия на закриляни произведения, доказано извършени от ползвателите на репрографско оборудване и апаратура за даден период, и следователно е тясно обвързано с тяхното сътрудничество.

109. Предвид неговата цел, средствата, които могат да бъдат законно приложени за постигане на посочената цел, както и необходимите за това разходи, се оказва, че адаптирането на размера на пропорционалното възнаграждение, събиран за всяко възпроизвеждане в зависимост от сътрудничеството на посочените ползватели, само по себе си не е напълно произволно или явно несъстоятелно.

110. Белгийското правителство обаче не дава никакво пояснение относно факторите, които могат да обосноват разликата — от еднократен до двукратен размер — между прилаганите суми. Нито в ЗАП или в Кралския указ от 30 октомври 1997 г., нито в Доклада до краля, който предшества посочения указ, има конкретно доказателство, че тази разлика е обективно обоснована от допълнителните разходи, породени от събирането на пропорционалното обезщетение в случаите, в които задълженото лице не е оказало сътрудничество, като при все това този въпрос е посочен от Conseil d'État (Държавния съвет) в становището му от 9 юли 1997 г. за проекта за кралски указ, окончателно приет на 30 октомври 1997 г.[57].

111. При все това с оглед на предоставените в случая пояснения от белгийското правителство запитващата юрисдикция е тази, която трябва да прецени дали посочената разлика в размера е обективно обоснована и пропорционална на преследваната цел.

в) По системата за двойно възнаграждение в нейната цялост

112. Остава да се разгледа въпросът дали Директива 2001/29 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска двойната система за фиксирано и пропорционално възнаграждение, установена от белгийския законодател. По-точно следва да се провери дали предвид изискванията за справедлив баланс по Директива 2001/29 може да се счита за легитимно да се събират кумулативно пропорционално възнаграждение от лицата, които използват репрографско оборудване или апаратура — изчислено в зависимост от броя копия на закриляни произведения, действително направени за определен период, чието предназначение следователно е да компенсира реално и действително претърпяната от притежателите на права вреда — макар да се предполага, че същите тези лица вече пряко или косвено са платили фиксираното възнаграждение, събрано в момента на придобиване на използваното оборудване или апаратура.

113. В това отношение веднага следва да се припомни, че както е видно от предходните разсъждения, по принцип и доколкото както условията и редът за събиране, така и размерът на справедливото обезщетение попадат в обхвата на признатата на държавите членки свобода на преценка, те могат да финансират справедливото обезщетение на основание на изключението за репрографски цели, като събират или фиксирано, или пропорционално възнаграждение, стига да не нарушават справедливия баланс между интересите на притежателите на изключителни права за възпроизвеждане и тези на ползвателите на оборудване или апаратура за репрография, изискван съгласно нормите на Директива 2001/29.

57 — Вж. коментара по член 6, *Moniteur belge* от 7 ноември 1997 г., стр. 29910.

114. За сметка на това кумулативното събиране от едно и също лице на фиксирано възнаграждение на основание придобиване на репрогафско оборудване или апаратура и на пропорционално възнаграждение на основание действително използване на това оборудване или на тази апаратура за възпроизвеждане на закриляни произведения по принцип е недопустимо от гледна точка на изискванията за справедлив баланс на Директива 2001/29 [58].

115. Всъщност, след като белгийското законодателство предвижда събирането на пропорционално възнаграждение, което се предполага, че съответства на реалната вреда, претърпяна от притежателите на права поради действителното използване на репрографското оборудване и апаратура за възпроизвеждане на закриляни произведения, поначало не би могло да се счита, че в този си вид събирането от същото лице на допълнително фиксирано възнаграждение, съответстващо на потенциалната вреда, която пускането в обращение на същото това оборудване и апаратура би могло да причини на притежателите на права, отговаря на изискванията за наложения с Директива 2001/29 справедлив баланс.

116. Всъщност, макар да е вярно, че както вече многократно бе подчертано [59], държавите членки да разполагат с широка свобода на преценка да определят формата, условията за финансиране и евентуалния размер на справедливото обезщетение, изисквано от Директива 2001/29, упражняването на така признатото им правомощие не е неограничено, а трябва при всяко положение да гарантира спазване на изисквания от тази директива справедлив баланс. В частност националният законодател не би могъл да упражнява това правомощие, без да спазва принципа за недопускане на дискриминация или пък произволно. Като изисква обаче при определени обстоятелства от лицата — които използват придобитото от тях репрографско оборудване или апаратура с цел да възпроизвеждат закриляни произведения — да плащат последователно и без други уговорки както фиксирано, така и пропорционално възнаграждение, белгийският законодател нарушава необосновано справедливия баланс, който той трябва да поддържа между правата и интересите на притежателите на авторско право и тези на посочените лица.

117. В крайна сметка това пропорционално възнаграждение, което най-добре гарантира изисквания от Директива 2001/29 справедлив баланс, доколкото се определя в зависимост от по принцип реалната вреда, която притежателите на права действително са претърпели, може да се събира само при условие че се установи, че размерът му е определен след действително отчитане на вече платеното фиксирано възнаграждение или при условие, че задълженото лице може да получи или възстановяване на фиксираното възнаграждение, което пряко е заплатил към момента на закупуването на придобитото и използваното репрографско оборудване или апаратура, едновременно с това или впоследствие, или да получи приспадане на размера, който косвено е платило като фиксирано възнаграждение.

118. Всяко решение в обратен смисъл всъщност почти задължително би означавало, че едно и също лице трябва двойно да финансира справедливото обезщетение, изисквано от член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29, което би противоречало на нейното изискване за справедлив баланс. Не са изложени твърдения обаче и нищо в преписката не позволява на Съда да установи, че разглежданото в главното производство белгийско законодателство изпълнява едното или другото условие. Националната юрисдикция все пак е тази, която трябва да извърши необходимите проверки в това отношение и да направи произтичащите от тях заключения.

58 — В това отношение е важно да се отбележи също, че белгийското правителство не предоставя нито едно обективно доказателство за това, че само юридическите лица трябва да заплащат както фиксираното възнаграждение, така и пропорционалното възнаграждение, за разлика от физическите лица, за които няма задължение да плащат пропорционалното възнаграждение.

59 — Вж. по-специално точки 38 и 70 от настоящото заключение.

г) Заключения

119. Изложеното по-горе ме кара да направя следните три заключения.

120. Член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29 трябва да се тълкува в смисъл, че по принцип допуска национално законодателство като разглежданото в главното производство, което за финансиране на справедливото обезщетение — дължимо на основание на изключението за репрографски цели по силата на тази разпоредба — предвижда при пускането в обращение на репрографско оборудване и апаратура събирането на фиксирано възнаграждение от неговите производители, вносители или приобретатели, стига, първо, това възнаграждение да се събира по съгласуван и недискриминационен начин, второ, последните да могат да прехвърлят размера на дължимата от тях сума върху ползвателите на това оборудване и апаратура и трето, размерът на възнаграждението да е в разумно съотношение със значимостта на потенциалната вреда, която пускането в обращение може да причини на притежателите на права, което следва да бъде проверено от запитващата юрисдикция.

121. Член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29 трябва да се тълкува в смисъл, че по принцип допуска национално законодателство като разглежданото в главното производство, което за финансирането на справедливото обезщетение, дължимо на основание на изключението за репрографски цели по силата на тази разпоредба, предвижда събирането от физическите или юридическите лица, използващи репрографско оборудване и апаратура за възпроизвеждане на закриляни произведения — или, като в този случай първите се освобождават от това задължение, от онези, които предоставят подобно оборудване и апаратура на разположение на други — на пропорционално възнаграждение, определено, като броят на извършените възпроизвеждания се умножи по една или повече ставки, стига, първо, това възнаграждение да се събира по съгласуван и недискриминационен начин и второ, разликата при приложимите ставки да се основава на обективни, разумни и пропорционални критерии, което следва да бъде проверено от запитващата юрисдикция.

122. Член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национално законодателство като разглежданото в главното производство, което за финансиране на предвиденото в него справедливо обезщетение, дължимо на основание на изключението за репрографски цели, налага последователно и кумулативно събиране от едно и също лице на фиксирано възнаграждение при придобиването на репрографско оборудване или апаратура, а след това и на пропорционално възнаграждение при използването им за възпроизвеждане на закриляни произведения, без в рамките на пропорционалното възнаграждение в действителност да отчита сумата, платена като фиксирано възнаграждение или без да предвижда възможността това лице да получи възстановяване или приспадане на платеното фиксирано възнаграждение.

VI – **Относно лицата, на които се дължи обезщетението (трети въпрос)**

123. С третия си въпрос запитващата юрисдикция иска от Съда да установи дали член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29 трябва да се тълкува в смисъл, че позволява на държавите членки да предоставят половината от предвиденото в тази разпоредба справедливо обезщетение на издателите на произведения, създадени от авторите, без първите да имат задължение да дадат, макар и непряко, възможност на вторите да ползват част от това обезщетение.

124. Член 2, буква а) Директива 2001/29 предвижда изключително право на авторите да разрешават или забраняват пряко или непряко, временно или постоянно, цялостното или частично възпроизвеждане на техните произведения по какъвто и да е начин и под каквато и да е форма.

125. Следователно издателите не фигурират сред притежателите на изключителното право на възпроизвеждане, закриляно от Директива 2001/29, за разлика например от продуцентите на звукозаписи или на първото фиксиране на филми, посочени съответно в точки в) и г) на член 2 от тази директива, чиито инвестиции, необходими за създаването на продукти като звукозаписи, филми или аудио-визуални произведения, са значителни и следователно могат да обосноват необходимостта от адекватна правна защита [60].

126. Също така следва да се отбележи, че член 4 от Директива 2001/29 запазва само за авторите по отношение на оригинала на техните произведения или на техни копия изключителното право да разрешават или забраняват всякаква форма на публично разпространяване чрез продажба или по друг начин.

127. Следователно издателите по принцип не могат да бъдат лицата, на които на основание изключенията от посоченото изключително право за възпроизвеждане, предвидени в член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29, се дължи справедливото обезщетение, което трябва да се изплаща само на притежателите на права, посочени в член 2 от същата директива, или поне трябва само да ползва последните лица или техните правоприемници.

128. Всъщност Съдът е постановил, че Директива 2001/29 не задължава държавите членки да изплатят на притежателите на права или на техните правоприемници пълния размер на справедливото обезщетение в брой и освен това в рамките на широката им свобода на преценка не им забранява да предвидят част от това обезщетение да бъде непряко изплатена на притежателите на права чрез посредничеството на учредени в тяхна полза социални и културни институции, доколкото тези институции действително осъществяват дейност в полза на притежателите на правото и при положение че условията за функционирането им не са дискриминационни [61].

129. Подобна система за непряко събиране на справедливото обезщетение съответства на една от посочените в Директива 2001/29 цели за адекватна правна закрила на правата върху интелектуална собственост, каквато, както следва от съображения 10 и 11 от тази директива, е целта да се гарантира, че европейското културно творчество и продуцентство получават необходимите средства, които да им позволят да продължат да извършват творческата и артистичната си дейност, както и да се запази независимостта и достойнството на творците и изпълнителите [62].

130. При все това издателите по никакъв начин не могат да бъдат приравнени на социални и културни институции, учредени в полза на авторите, и не са изложени никакви твърдения, нито a fortiori е доказано, че от изплатеното на издателите възнаграждение в крайна сметка и в действителност се ползват авторите.

131. Следователно член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска държавите членки да предоставят част от предвиденото в тази разпоредба справедливо обезщетение на издателите на произведения, създадени от авторите, без задължение за първите да дадат, макар и непряко, възможност на вторите да ползват посочената част.

132. При все това според предоставените от белгийското правителство и Reprobel пояснения възнаграждението, изплащано на издателите, било обезщетение sui generis, въведено от белгийския законодател извън Директива 2001/29 поради специфични съображения, свързани с културната политика.

60 — Вж. съображение 10 от Директива 2001/29.

61 — Вж. решение Amazon.com International Sales и др. (C-521/11, EU:C:2013:515, т. 49, 50 и 53).

62 — Пак там, т. 52.

133. В това отношение е важно да се отбележи най-напред, че белгийското правителство изобщо не твърди, че това справедливо обезщетение sui generis попада в обхвата на съображение 36 на Директива 2001/29[63], че ще бъде обезщетение например за вредата, произтичаща от „специфични действия на възпроизвеждане, извършвани от общодостъпни библиотеки, учебни заведения или музеи, или от архивни учреждения, които нямат за цел пряка или непряка икономическа или търговска изгода“, посочени в член 5, параграф 2, буква в) от тази директива.

134. По-нататък следва да се подчертае, че така защитаваното от Reprobel и белгийското правителство тълкуване на белгийското законодателство, което тълкуване не следва от акта за преюдициално запитване, се основава най-вече на подготвителните работи по Кралския указ от 30 октомври 1997 г. В точка 2.1 от Доклада до краля, който предшества този указ, всъщност[64] се посочва, че първоначалните притежатели на правото на възнаграждение са авторите и издателите, като авторът е определен в член 6, първа алинея от ЗАП като физическото лице, което създава произведението. В него се уточнява също така, че макар ЗАП да не дава определение за издателя, му признава право на възнаграждение ab initio, което не може да бъде приравнено на авторско право.

135. Също така може да се отбележи, че в становището си от 9 юли 1997 г. относно проекта за кралски указ, окончателно приет на 30 октомври 1997 г., Conseil d'État от своя страна само посочва, че предвиденото в член 59 от ЗАП възнаграждение, дължимо поради възпроизвеждането на закриляни произведения, трябва да се изплаща на авторите и издателите, чиито произведения действително са били възпроизведени, и да се разпределя по равно между авторите и издателите в съответствие с член 61, трета алинея от ЗАП.

136. Следователно посредством членове 59—61 от ЗАП белгийският законодател, от една страна, въвеждал справедливото обезщетение в полза на авторите, предвидено в член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29, а от друга страна — специфично възнаграждение в полза на издателите, и двете събирани едновременно и съгласно едни и същи условия и ред.

137. Предвид посочените твърдения следва да се припомни, че в рамките на преюдициалното производство Съдът не следва нито да тълкува националното право, нито a fortiori да преценява достоверността на тълкуването на държава членка на собственото ѝ национално право. Следователно запитващата юрисдикция трябва да определи дали националното законодателство действително въвежда възнаграждение за издателите, различно от справедливото обезщетение, дължимо на авторите по силата на член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29.

138. С оглед на това трябва да се приеме, че с третия въпрос запитващата юрисдикция иска да установи дали Директива 2001/29 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска държавите членки да въвеждат извън нейните разпоредби специфично възнаграждение в полза на издателите на закриляни произведения като разглежданото в главното производство.

139. Смятам, че на този въпрос по принцип трябва де се отговори отрицателно, като все пак се направи едно уточнение.

63 — В това съображение се уточнява, че „[д]ържавите членки могат също да предвидят справедливо обезщетение за притежатели на права, когато прилагат незадължителните разпоредби за изключения или ограничения, които не изискват такова обезщетение“.

64 — Вж. раздел II — Механизъм на правния лиценз, точка 2.1, стр. 29878.

140. Всъщност, както се уточнява в самото заглавие на Директива 2001/29, тя хармонизира само някои аспекти на авторското право и сродните му права и не съдържа нито една разпоредба, която да не допуска правото на държавите членки да въвеждат в полза на издателите специфично възнаграждение като разглежданото в главното производство, предназначено да компенсира вредата, които те търпят поради пускането в обращение и използването на репрографско оборудване и апаратура.

141. До друг извод може да се достигне евентуално само ако се установи, че въвеждането на това специфично възнаграждение в полза на издателите има неблагоприятни последици върху справедливото обезщетение, дължимо на авторите по силата на Директива 2001/29. След като обаче бе припомнено, че държавите членки разполагат с широко право на преценка за определяне по-специално на размера на справедливото обезщетение, предвидено в член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29, трябва да се посочи, че от преписката не е видно и не са изложени твърдения, че събирането и плащането на възнаграждението на издателите се извършва в ущърб на дължимото на авторите справедливо обезщетение.

142. Запитващата юрисдикция обаче трябва да извърши необходимата проверка в това отношение.

143. Следователно Директива 2001/29 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска държавите членки да въвеждат специфично възнаграждение в полза на издателите, предназначено да компенсира вредата, която те търпят поради пускането в обращение и използването на репрографско оборудване и апаратура, стига събирането и плащането на това възнаграждение да не се извършва в ущърб на справедливото обезщетение, дължимо на авторите по силата на член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29. Запитващата юрисдикция обаче трябва да извърши необходимата в това отношение проверка.

VII – **По събирането на справедливото обезщетение върху нотните листове (четвърти въпрос)**

144. С четвъртия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска от Съда да установи дали член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29 трябва да се тълкува в смисъл, че позволява на държавите членки да въвеждат система за събиране на справедливото обезщетение, която да обхваща копирането на нотни листове и непозволеното възпроизвеждане на произведения.

145. Отговорът на този въпрос изисква да се направи разграничение между репрографското възпроизвеждане на нотните листове и непозволеното репрографско възпроизвеждане на произведения.

146. Всъщност и най-напред, в решението си ACI Adam и др.[65] Съдът се е произнесъл, че член 5, параграф 2, буква б) от Директива 2001/29 във връзка с параграф 5 от същия член трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национално законодателство, което не разграничава хипотезата, в която е налице възпроизвеждане за лично ползване от законен източник, от хипотезата, в която източникът е незаконен. То се потвърждава в решение Copydan Båndkopi[66]. Смятам, че по аналогия и на същите основания член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29 трябва да се тълкува в същия смисъл по отношение на непозволеното репрографско възпроизвеждане на произведения.

65 — C-435/12, EU:C:2014:254, т. 20—58.

66 — C-463/12, EU:C:2015:144, т. 74—79.

147. След това, член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29 изрично изключва нотните листове от приложното поле на изключението за репрографски цели. Следователно Директива 2001/29 не може, и въз основа на мотиви, еднакви по същество с възприетите от Съда в решението му Copydan Båndkopi[67], да се тълкува в смисъл, че позволява на държавите членки да въвеждат система за събиране на справедливо обезщетение, която може да обхваща копирането на нотни листове.

148. Ето защо предлагам на Съда да постанови, че член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска държавите членки да въвеждат система за събиране на справедливо обезщетение, което да обхваща копирането на нотни листове и непозволеното възпроизвеждане на произведения.

VIII – **Заключение**

149. Поради това предлагам на Съда да отговори на четирите поставени от Cour d'appel de Bruxelles преюдициални въпроса, като постанови следното:

1) Член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2001 година относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество трябва да се тълкува в смисъл, че не задължава, а позволява на държавите членки да въвеждат система за събиране на такса — предназначена за финансиране на справедливото обезщетение на основание на предвиденото в тази разпоредба изключение за репрографски цели — върху многофункционалните принтери и/или върху използването им, която система се различава в зависимост от качеството на използващото ги лице и/или целта на използването им, стига обаче, от една страна, това обезщетение да остане обвързано с вредата, претърпяна от притежателите на правата поради въвеждането на това изключение, и от друга страна, тази разлика да се основава на обективни, прозрачни и недискриминационни критерии.

2) Член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29 трябва да се тълкува в смисъл, че по принцип допуска национално законодателство като разглежданото в главното производство, което за финансиране на справедливото обезщетение, дължимо на основание на изключението за репрографски цели по силата на тази разпоредба, предвижда:

   — или събирането на фиксирано възнаграждение при пускането в обращение на репрографско оборудване и апаратура от неговите производители, вносители или приобретатели, стига, първо, това възнаграждение да се събира по съгласуван и недискриминационен начин, второ, последните да могат да прехвърлят размера на дължимата от тях сума върху ползвателите на това оборудване и апаратура и трето, размерът на възнаграждението да е в разумно съотношение със значимостта на потенциалната вреда, която пускането в обращение може да причини на притежателите на права, което следва да бъде проверено от запитващата юрисдикция.

   — или събирането от физическите или юридическите лица, използващи репрографско оборудване и апаратура за възпроизвеждане на закриляни произведения — или, като в този случай първите се освобождават от това задължение, от онези, които предоставят подобно оборудване и апаратура на разположение на други — на пропорционално възнаграждение, определено, като броят на извършените възпроизвеждания се умножи по една или повече ставки, стига, първо, това възнаграждение да се събира по

67 — C-463/12, EU:C:2015:144, т. 74—79.

съгласуван и недискриминационен начин и второ, разликата при приложимите ставки да се основава на обективни, разумни и пропорционални критерии, което следва да бъде проверено от запитващата юрисдикция.

Член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29 трябва обаче да се тълкува в смисъл, че не допуска национално законодателство като разглежданото в главното производство, което за финансиране на предвиденото в нея справедливо обезщетение, дължимо на основание изключението за репрографски цели, налага последователно и кумулативно събиране от едно и също лице на фиксирано възнаграждение при придобиването на репрографско оборудване или апаратура, а след това и на пропорционално възнаграждение при използването им за възпроизвеждане на закриляни произведения, без в рамките на пропорционалното възнаграждение в действителност да отчита сумата, платена като фиксирано възнаграждение, или без да предвижда възможността това лице да получи възстановяване или приспадане на платеното фиксирано възнаграждение.

3) Член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска държавите членки да предоставят част от предвиденото в тази разпоредба справедливо обезщетение на издателите на произведения, създадени от авторите, без задължение за първите да дадат, макар и непряко, възможност на вторите да ползват посочената част.

При все това Директива 2001/29 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска държавите членки да въвеждат специфично възнаграждение в полза на издателите, предназначено да компенсира вредата, която те търпят поради пускането о обращение и използването на репрографско оборудване и апаратура, стига събирането и плащането на това възнаграждение да не се извършва в ущърб на справедливото обезщетение, дължимо на авторите по силата на член 5, параграф 2, букви а) и б) от Директива 2001/29. Запитващата юрисдикция обаче трябва да извърши в това отношение необходимата проверка.

4) Член 5, параграф 2, буква а) от Директива 2001/29 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска държавите членки да въвеждат система за събиране на справедливо обезщетение, което да обхваща копирането на нотни листове и непозволеното възпроизвеждане на произведения.